

Athör tueŋ cī Paulo gät kɔc gen Korinth Wēt nom

Athör tueŋ cī Paulo gät tēnē kɔc cī gam gen Korinth, ee gēt rin aliām cī rot lōk jat nhial, cī pīr ku gam lōk wāac apei akut kɔc cī gam yic, akut wāār cī Paulo jɔk cōk gen Korinth.

Pan Gīrik yen tō gen Korinth thīn ē mɛc bēnydīt kɔc Roma. Ku Korinth, tēwāār gēt Paulo athör ē ye gendīt wun cɔl Akaya, ku ē ciēŋ kɔc juēc thīn. Gen kēnē ēcī ŋic apei ē wēt ɣɔc ye looi thīn, ku ciēŋ ē nhiaam ku luoi kārɛc cimēn luoi kāk ē bal ku thēk yiēth juēc.

Kē cī akut kɔc cī gam yeyic tek, ku wīny ē diāār ku ciēŋ rɛɛc tō kam rōor ku diāār, ku wēt ē thiēek, ku wēt ciēŋ path, ku tēpeth ye Nhialic duɔr thīn, ku miōc ē Wēi Nhialic ku jōn ē rot thou yic. Kākkā ēbēn, kek aa wēl ril kek gēt Paulo athōor tēnē kɔc cī gam Korinth. Acī them piānde yic ēbēn bī nyuɔth yen kē ye Wēt Puoth Yam lēk kɔc rin ē kākkā ēbēn.

Kāk tō thīn

Muōth tueŋ 1:1-9

Tē cī kɔc cī gam keyiic tek thīn akuut 1:10–4:21

Wīny ē diāār ku pīr baai 5:1–7:40

Kɔc cī gam rēer kam kɔc kēc gam 8:1–11:1

Tē dhil kɔc aa rōok thīn ēbēn 11:2–14:40

Jōn e rot Jethu ku kɔc cī gam 15:1-58

Ajuer tēnē kɔc cī gam Jeruthalem 16:1-4

Wēl ciēen ē Paulo 16:5-24

1 Athör kënë abö tënë Paulo, raan cī cōl ē wēt Nhialic bī ya atuny Jethu Krītho, ku tënë wāmāāthdan cī gam Thotheneth.

2 Yēn agēt tënë Krīthiaan rēēr gen Korinth, kōc cī Nhialic cōl bīk aa kacke, rin cī kek mat kek Jethu Krītho, cīmēn kōc kōk cī gam, kōc ē Jethu door, Bānyden ku Bānyda aya.

3 Bī Nhialic Wāda ku Bēny Jethu Krītho, we yiēk dhēēj ku dōr.

Nhialic acī yo dōc rin Jethu

4 Yēn ē Nhialic ya door leec ē riēnkun akōlakōl, rin kē cī looi tënë we. Acī we nyuōth piathde, ku gēm we kājuēc yakē yōk rin Jethu Krītho.

5 Rin rēēr wek ke we ye tōk kek Raan cī lōc ku dōc, Nhialic acī we muōc bāk kājuēc ηiēc aa looi cīmēn ye wek kōc lēk wētde, ku ηiēc kē kājuēc.

6 Nhialic acī wēt Raan cī lōc ku dōc cōl awēi wepuōth apēi,

7 ku kēya acīn miōc tōj Nhialic liu tënë we ēmēn rēēr wek ke we tīt akōl bī Nhialic Bānyda Jethu Krītho cōl aben dhuk.

8 Ku Jethu abī we kony bī gamdun riēl bī Nhialic we tīj ke we cīn gup awuōc akōl le Bānyda Jethu Krītho dhuk.

9 Anjēc kē kecīn diu, lōn Nhialic akōlakōl ē kē cī thōn ke bī looi, looi. Ee yen acī we cōl bāk aa tōk kek Wēnde Jethu Krītho Bānyda.

Kōc cī gam Korinth aaci keyiic tek

10 Wek aa lāj wāmāthakua rin riēl Jethu Krītho, bī ya wēt tōk yen yakē lueel, ku bāk weyiic cīi ye tek. Matkē rōt ēbēn ku calkē tāktākdun aye tōk.

11 Acī kəc kək ë many Kulowi lək ya lən wek aa gəth ë kamkun.

12 Kë więc ba lueel akīn, aye kəc kək ë kamkun lueel ëlä, “Yok buəth Paulo.” Ku lueel kəc kək, “Yok aa buəth Apolo.” Ku lueel kəc kək, “Yok aa buəth Pīter.” Ku kəc kək, “Yok aa buəth Raan cī ləc ku dəc.”

13 Ye tēde bī Raan cī ləc ku dəc ya tek yic akuut? Ye yēn Paulo yēn cī thou tim cī rīiu kəu ë rienkun? Nadë le raan cī we muəəc nhīim rin bī wek aa kəc buəth yēn Paulo?

14 Yēn alec Nhialic rin acīn raan ca muəəc nhom ë kamkun, ee Krīthputh ku Gaiöth kepəc.

15 Këya, acī raan luel ye lən cī we muəəc nhīim bāk aa kəc buəth ya.

16 (Aca bēn tak, yēn acī Ithipanath kek kacke muəəc nhīim. Ku acā ye tak lən le yēn raan dēt ca muəəc nhom.)

17 Raan cī ləc ku dəc akęc ya tooc ba kəc aa muəəc nhīim. Acā tooc ba kəc aa lək Wēt Puəth ë Yam. Ku lək ke ë cök ke cie wël raan njic kəŋ ë path, rin ba nyuəəth lən thon cī Krītho thou tim cī rīiu kəu, ala riēdīt apēi.

Jethu ë njiny kəŋ ku riēl Nhialic nyuəəth

18 Aye kəc mār, kəc kuc tē bī ke kuony thīn tak lən thon cī Raan cī ləc ku dəc thou tim cī rīiu kəu, acīn kē ye kony tēnē ke. Ku yook, kəc cī luək thon cī Raan cī ləc ku dəc thou tim cī rīiu kəu, ee Nhialic nyuəəth tē ril yēn thīn.

19 Ku yēen acī gət athör thēer wël Nhialic yiic ëlä, “Yēn abī kəŋ gəl bīk röt cīi loi tēnē kəc njic kəŋ ku kəc cī piəc apēi.”

20 Na ye kälä, yeŋö buk lueel rin kəc ɲic käh ku kəc cī piöc apɛi, ku kəc ɲic teer wël ë riëc aköl yic? Acī Nhialic nyuəəth lən ɲiny ë käh ë kəckä acin wëtde yic!

21 Rin ɲiëc ë käh töu kek Nhialic, akëc kəc pinynhom ye lëu ku bik ye ɲic cək alən ɲic kek käh. Ku Nhialic acī wët yeku lëk kəc, wët yen ye yöŋ yic, looi bī yen kəc ye gam kony.

22 Ku awic kəc Itharel bik kārīl ë kəc göi tɲ, kək bī ye nyuəəth lən Nhialic alui. Ku kəc cie kəc Itharel ë wickë bik käh aa ɲic.

23 Ku ɣook wët yeku luɛɛl, ee Raan cī ləc ku dəc cī thou tim cī rīū kəu cī kəc Itharel ye lëu bik gam. Ku yöŋ kəc cie kəc Itharel yic lən cīn yen wëtde yic.

24 Ku tənë kəc cī Nhialic cəɔl, kəc Itharel ku kəc cie kəc Itharel, wët cī Raan cī ləc ku dəc thou, ee riɛl Nhialic ku ɲiëc käh Nhialic nyuəəth.

25 Rin kə ye tɲ ciët Nhialic cīn kə ɲic, aɲic käh apɛi ka wär raan ɲic käh. Ku kə ye tɲ ciët Nhialic cī ril, aril apɛi ka wär riɛl ë raan.

26 Takkë ëmən miëthakäi, we ye kəc yindë wäär këc Nhialic we cəɔl bäk aa kəc buəth Jethu. Cīt tē cī raan cak thīn, aa kəc lik ë kamkun kek aake ɲic käh, tädë ke kek la riɛl, tädë ke ye kəc ke dhiëəth kəc cī jak.

27 Nhialic acī kəc ye tɲ kecīn këpəth tō ke ke ləc, rin bī yen kəc röt cəɔl ka kəc ɲic käh cəl ayär gup. Ku ləc kəc ye yök ciët ke niəp, rin bī yen kəc röt yök ke ril cəl ayär gup.

28 Ku Nhialic acī kəc cī ke ye kuëc nhīm ləc, rin bī yen riɛl kəc röt yök ke kek ye kəc ril rac.

²⁹ Ku aye kënë nyuəoth lən acin raan lëu ye bi nhiam Nhialic nhom.

³⁰ Ku ë rin Nhialic yen aci wek ya kəc Jethu Kritho. Ku niëc ë kəŋ təu kek Nhialic, ayeku yök tənë Jethu. Ee rienke yen aye yok la cök tənë Nhialic ku yeku kacken path, ku wëer yo bei adumuömkua yiic.

³¹ Këya, aci gət athör theer wël Nhialic yic ëlä, “Na ye raan wic ye bi nhiam rin kë ci ye cəl amit puəu, ka dhil nhiam rin kë ci Bëny looi.”

2

Të ci Paulo kəc Korinth lək thïn

¹ Wäär ci yen bën tənë we miëthakäi, ba we bën lək wët ë Nhialic ci moony, wek aa kəc bën aa jääm wël ril ye nyooth ciët ya ye raan ci piöc apci tənë we.

² Rin wäär rëer yen kek we, aca bën tak bi ciën dät lək we, ee wët rin Jethu Kritho, wët ci yen thou tim ci riüu köu.

³ Këya, wäär bii yen tənë we, yen ë ya bö ke ya ci riöc rin cii yen ril. Yen ë ya ye lath.

⁴ Ku yen akəc piöc ku lək kəc Wët Puəth ë Yam wël puəth niëc. Ee Nhialic yen aci ye looi bi piöcdië ku tē ye yen kəc lək thïn la cök ë riel Wëi Nhialic.

⁵ Këya, acie wël puəth yakë ke piŋ kek cəl we aa gam Raan ci ləc ku dəc, ee riel Nhialic.

Niny ë kəŋ bö tənë Wëi Nhialic

⁶ Kë ya piöc ë wët niëc tənë kəcdit ci gam. Ku acie niëc təu kek kəc pinynhom. Tëdë ke niëc ë kəŋ təu kek kəc mëc ëmën, kəc la riel bi rielden guə liukä.

⁷ Njĕec ě kãŋ ya lueel, ee njĕec tãu kek Nhialic kĕc cãl alc tĭc tĕnĕ kãc. Ku acĭ Nhialic guiir thĕer kĕc piny cak lãn njĕec ě kãŋ kĕnĕ yen abĭ duaar bĕĕi tĕnĕ ɣo.

⁸ Ku njĕec kãk Nhialic kĕnĕ ě kĕc kãc mĕc ěmĕn njic. Na cĭk njic ŋuõt aa kĕc Bĕny rãm duaar kek Nhialic piããt tim cĭ rĭiu kãu.

⁹ Ku ě yen kĕ ye athör thĕer wĕl Nhialic lueel ělä, “Acĭn raan cĭ ye kaŋ tĭŋ, acĭn raan cĭ ye kaŋ piŋ, lãn bĭ yen rot looi, yen kĕ cĭ Nhialic guiir tĕnĕ kãc nhiar ye.”

¹⁰ Ku aa ɣok acĭ Nhialic bĕn cãl aŋic kãkken kĕc cãl alc tĭc riĕl ě Wĕike. Wĕi Nhialic aŋic kĕriĕec ěbĕn agut kãk cĭ Nhialic moony.

¹¹ Ee puõn raan rot yen ě kãk ye raan tak njic. Kĕlä aya, ee Wĕi Nhialic yen aŋic tĕktĕk ě Nhialic ěbĕn.

¹² ɔok kãc cĭ gam, ɣok aacie kãŋ ye tak tĕcĭt tĕ ye kãc pinynhom, kãc cie kãc cĭ gam ke tak thĭn. ɔok aacĭ Wĕi cĭ Nhialic tuõc ɣo yök. Ku acĭ ɣook kony buk kãk cĭ Nhialic yiĕk ɣo ya deet yiic apath.

¹³ Kĕya, tĕ jĭĕem ɣok, ɣok aacie jam wĕl cĭ ɣo piöoc tĕcĭt tĕ njic kãŋ thĭn pinynhom. ɔok aa jam ě wĕl ye gãm ɣo ě Wĕi Nhialic, tĕ jĭĕem ɣok kãk Nhialic tĕnĕ kãc rĕer Wĕi Nhialic ke ke.

¹⁴ Raan liiu Wĕi Nhialic tĕnĕ ye, acie kãk ye Wĕi Nhialic piõc ye gam, aa cĭn wĕtde yic tĕnĕ ye. Ku aacĭ ke ye deet yiic, rin alĕu raan bĭ piath ě kãkkã njic tĕ rĕer Wĕi Nhialic kek ye.

¹⁵ Raan rĕer Wĕi Nhialic kek ye, alĕu bĭ kĕrac ku kĕpath deet yic, ku acĭn raan lĕu bĭ ye jõny.

¹⁶ Cĭmĕn cĭ ye gõt athör thĕer wĕl Nhialic yic ělä, “Yeŋa njic kĕ tĕk Bĕny? Yeŋa lĕu bĭ yĕen wĕĕt?”

Ku yok aa tak cımën Raan cı lóc ku dác.

3

Yok aa lui rin Nhialic

¹ Miëthakäi le yok gam tök, akëc lëu ba jam tënë we təcit tən bī yen jiem thın tënë kóc rëer Wëi Nhialic ke ke. Yen a ya ye jam tënë we ciët ye kāk pinynhom kek yakë ke tak kepëc. Ku ciët we ye kóc cit mïth ë tädun ye wek piöoc kóc cı gam dæet yic thın.

² Wek aa we cä gäm kāk bāk ke dek ku acie miëth ril kōu, rin wek aa we kēc guo cam miëth ril kōu. Agut cit emën, acäk lëu bāk liek,

³ rin wek aņot we ciëņ cımën kóc pinynhom kepuōth yiëk kāk ye piäthken wïc. Të rëer tiæl ë kamkun, ku yakë rëer ke ñek göth ke ñek cıi ye nyuōth lön ciëņ wek cımën kóc pinynhom?

⁴ Yen aņic ë kënë të ye ñek kamkun ye lueel, “Yen abuōth Paulo.” Ku raan dët. “Yen abuōth Apolo,” Ke wek aa tak cımën kóc kęc gam.

⁵ Yenö Apolo ku Paulo cöl aaye kóc ril apei? Nhialic acı yo luöi buk we kony bāk gam. Ñek ë kamkua ë luai cı Bëny tək ye looi.

⁶ Yen acı käu com ku yor Apolo, ku ë Nhialic yen acöl ye acil.

⁷ Raan cı kädäņ com ku raan cı ye yor aacie kek ril. Ee Nhialic yen aril apei, rin ë yen acı käu cöl acil.

⁸ Raan cı käu com ku raan cı ye yor aa thöņ rin yok aa loi luai tök yodhie rin ë Nhialic. Ku Nhialic abı ñek ya gäm ariöp thöņ kek luoiden cı looi.

⁹ Rin γok aa cīt dom luui Nhialic thīn. Wek aa cīt yōn buth Nhialic.

¹⁰ Υεν aci Nhialic gām tēēt ye γεν ηיע buth. Ku ē yen aye γεν atēn kāk buth ηיע jōak cōk, kāk ye raan dēt buth thīn aya. Ku ηek adhīl yenhom tāāu piny apath tē buth yen thīn.

¹¹ Rin Nhialic aci Jethu Krītho yetōk looi bī a yen ē jōk ē cōk. Kēya, acīn raan dēt ben jōk ē cōk dēt ben yam.

¹² Kōc aabī aleel ril απει lōōm ku bī kek kē cī jōak cōk buth, ku kōc kōk aabī luui ē tiim ku bel.

¹³ Ku kōc aabī kē yen puōth luoi ē ηek tīη akōl le Raan cī lōc ku dōc dhuk. Rin akōl kēnē, mac abī luoi cī looikā them ēbēn, ku luoi bī mac gōōk abī tīη.

¹⁴ Nhialic abī raan buth kē cī jōak cōk ē kāk cīi mac ye rac, yiēk ariōp.

¹⁵ Ku na le raan rēc mac luōide, ka cīn ariōp yōk. Ku yeen nhom abī poth cīmēn raan γōōt rot bei mac yic.

¹⁶ Cāk ηic lōn wek aa cīt luanη ē Nhialic, ku Wēi arēēr kek we?

¹⁷ Na ye raan loi luanη ē Nhialic bī yic la buōōl, ke raan kēnē arēc Nhialic. Rin luanη Nhialic ē kēde ē rot. Ku aa wek aa ye ηek ke luanη ē Nhialic.

¹⁸ Acīn raan mēth rot. Na ye raan ye tak ka wār we ηīny ē kāη, ka dhil rot cōl acīt raan cīi kāη ηic ē riēec akōlē yic, rin bī yen a raan ηic kāη.

¹⁹ Kē ye kōc akōlē pinynhom tēn tak kepuōth ciēt ke ηic kāη, acīn ηīny ē kāη tōu thīn cīt tē ye Nhialic tiēη ye. Cīmēn cī ye gāt athōr thēer wēl Nhialic yic ēlä, “Nhialic ē kōc deep ηīnyden ē kāη yic.”

20 Ku acī gōt aləŋ dēt yic əlä, “Anjic Bəny lən tēktək kəc njic kəŋ acin kəpuəth tō thīn.”

21 Duəkkē ye nhiam lən buəth wek ŋek ku ŋek. Kək piöc əbən aa kəkkun.

22 Paulo, Apolo ku Pīter, kəriëc əbən pinynhom, pīr ku thou, kək tōu thīn əmən ku kək aköldä, kəkä əbən, aa kəkkun bī wek kəpath yök thīn.

23 Ku week ku yook aatō Raan cī ləc ku dəc cök. Ku Raan cī ləc ku dəc atō Nhialic cök.

4

Yok atuuc Raan cī ləc ku dəc

1 Wek aadhil yo ya tīŋ ke yok kəc lui rin Raan cī ləc ku dəc, kəc cī Nhialic looi buk yithken cī moony luεεl.

2 Kē tōŋ ye wic tənē raan lui, ee lən bī kək wic bānyde əbən bī ke looi, looi.

3 Yən acie diεεr rin acie wek la yic pinynhom tən, tē looi wek luk tənē yən tēdē ke ye kəc kək ku bək njic lən puəth luəidiε tēdē ke rac. Ku yən acie rot ye luək yic ə rot.

4 Acin kē ya tak ke ca kuəc looi. Ku kənē acie yən cəl acin guöp awuəc. Ee Bəny ə rot yen abī luk looi tənē ya.

5 Kəya, duk raan dēt luk wei ke tē bī ye luək wei kəc bən. Luŋ ciëen adhil Bəny tiit bī dhuk, yen abī kərəc ye thiaan cəl atiəc ku nyooth kərəc ye puən ŋek tak. Ku tənē, ŋek abī ləc a yök tənē Nhialic rin kəpuəth cī looi.

6 Əmən miəthakäi, kək ca ke lueel əbən, ee ciət ya jam rienkiε ku Apolo, rin bī wek kək cī gōt əlä deet yiic, “Duk kək cī gōt theεr lir nhīim yīpuəu.” Acin

raan kamkun loi rot bi nhiam rin e yen raan buoeth
 nek ku dhel raan ci buoeth guap.

⁷ Yena col yi aye raan njic kan tené koc kok? Cie
 Nhialic yen gem yi kerieec eben to kek yi? Na ye
 keya, yeno yi col anhiam ci et kak to ke yi cie kak ke
 gem yi.

⁸ Cak kajuéc wiécké ke yok eben? Ci Wei Nhialic
 we yiék miéc wiécké ke eben? Cak aa bany mac koc,
 cok alon ci yok mec? Ee tede, aya wic bak aa bany
 mec ayic, rin ku buk aa bany yodhie ke we.

⁹ Aya yok yapuou lon ci Nhialic yo toou ciéen yok
 atuuc, cimén koc ci tem awuéc bi yo nok bi kak ci
 cak eben, koc ku atuuc nhial aa daai e yo.

¹⁰ Rin ye yok koc Raan ci loc ku dac, yok aa cin ké
 njiku, ku wek aa njic kan té ye wek tok kek Raan ci
 loc ku dac. Yok aacii ril ku wek aa ril! Yok aaye bui
 ku wek aaye leec.

¹¹ Agut cit akölé, yok aa reer ke yo nek cok ku yok
 aa reer ke yo nek rou. Yok aa cieng aléth ci riäk ci la
 yueryuer, yok aa ye biäk, yok aa cin nhim té cejku,
 yok aa reer yo kuany baai yic.

¹² Yok aa luui apeí yocin. Té wei koc yo karec,
 yok aa Nhialic thieec bi ke dac. Té bej yo ka yeku
 guum,

¹³ té bui yo, yok aa koc jaam e wel path. Yok aa cit
 kadhie cin képuoth tou kegup ye cuat wei.

¹⁴ Yen acii kakkä gét rin bi yen we col ayar gup, e
 rin bi yen we lek cimén mithkién nhiaar.

¹⁵ Rin na cok alon le wek koc juéc apeí kony we
 pirdun koc ci gam yic, ke wek aa cin wurkun juéc.
 Rin pirdun ye wek tok kek Raan ci loc ku dac, Jethu,

ɣen acit wuurdun rin cī ɣen Wēt Puōth Yam bēēi tēnē we.

¹⁶ Wek aa yōök bāk ɣa aa kiēēt.

¹⁷ Ku rin ē wēt kēnē yen atooc ɣen Timothī tēnē we. Rin ē manhdiē apēi, ku aca deet puōu. Abī we cōl aa tak yith rin tē pūr ɣen thīn, ke ɣa ye tōk kek Raan cī lōc ku dōc, Jethu. Yithkā, kek aa ya piōōc tēnē akuut kōc cī gam ɣon juēc yiic.

¹⁸ Kōc kōk kamkun aa tak lōn cīi ɣen we bī la neem, ku kēya, aaci nhiam.

¹⁹ Na wīc Bēny, ke ɣen abi lac la ba we la neem, ku ba riel cī kōckā nhiam la yōk, ke cie wēt yekē lueel ē path.

²⁰ Nhialic ē māacde nyuōōth tē ye kōc luui thīn ē piērden yic, ku acie tē ye kek jīem thīn

²¹ Yenō wiēckē ba looi tē le ɣen ba we la neem, bī dhiel a yic ba we tēm awuōc, kua ba nhiērdiē nyuōōth we ku njic we aa jāām.

5

Cuōpkē raan kāk bal looi akut yic

¹ Ēmēn, yic acī kōc kōk lēk ɣen lōn raan tōk akuōtdun yic, aloi adumuōōm rac apēi, rin ē yen tōc kek tiŋ ruēēi kek. Na cōk aa kōc cie Nhialic la cōk ē door, ka cīi adumuōōm cit kēnē nhiam.

² Yenō ye wek nhiam? Kēnē adhiēlkē maan, ku wek aa dhil raan adumuōōm cit kēnē looi cuōp wei akuōtdun yic.

³ Na cōk alōn cīi ɣen rēēr kek we ke piāndiē arēēr ke we, ku ɣen acī raan cī kēnē looi tēm awuōc ciēt ɣa rēēr ke we.

4 Të rëm wek rin Bányda Jethu ke piändië arëër kek we, ku riel Bányda Jethu arëër thïn.

5 Cuəpkë raan kënë wei bi la rëer jəŋrac cin, na cək alən rɛc yen guäpde, ke wëike abi kony aköl bi Bányda dhuk.

6 Acii rot lëu bək nhiam. Wek aaci kē cī lueel ëlä thɛɛr piŋ, “Lon thïn koor ayup cəl apiäär ëbën.”

7 Këya, nyaaikë adumušəm cit luəu ku bək ben aa kəc ë gam. Ku wek aabi jəl ciət ayum ë yam cïn yic luəu, cīmən ŋic ŋen ye lən wek aa cit kënë alanden. Rin Raan cī ləc ku dəc, amiöcdan Yan ayum cïn yic luəu aci nək.

8 Të cəm ɣok ayumdan Yan ayum cïn yic luəu, ka cuk cam ke ɣo la puəth luəi kərəc ku adumušəm, kək cit ayum kəc yiək yic luəu. Apath buk ciən ruëny ku loiku yic, kək cit ayum kəc yiək yic luəu.*

9 Aca lək we athör wäär ca gät we yic bək ciən buro kek kəc ë rëer ke wïc diäär.

10 Ku aacie kəc cii Nhialic la cök ye door, ayi kəc dit puəth nhiar kajuëc ku cuër, kek luɛɛl. Na ye kat tənë kəc cit ë kəckä, ke yin acii cit raan pinynhom tən ceŋ.

11 Kën yen luɛɛl ë lən bək ciən buro kek wämuuth cī gam wïc ë diäär, ku nhiɛɛr kajuëc ku ye jak cī kiëët door, ku ye kəc jääm gup ë lueth, ku ye wiɛt ë määu ku ye cuär. Duk cək mïth ke wämuuth cit ë kënë.

12-13 Yic akïn, acie luəidië ba luk looi tənë kəc kəc gam. Ee Nhialic yen abi luk looi tənë ke. Ku cii ye luəidun bək luk looi tənë kəckun cī gam?

5:6 Gal 5:9   5:7 B.bei 12:5   * 5:8 ɣok aa dhil ciət ayum kəc yiək yic luəu, B.bei 13:7; L.rou 16:3

Cimën cî ye gõt athör theer yic ëlä, “Nyaaikë raan rac akuötdun yic.”

6

Kac cî gam aa kacken käk yäth luk yic

¹ Na cî raan göth ë kamkun kek wämënhë dët cî gam, ke ye yic nõ tō kek ye bî yen raan la gaany tënë kac cie Nhialic la cök ë door, ku cîi yëth tënë kac cî gam bîk luk looi?

² Cäk ñic lön bî kac cî gam la riël bî kek luk looi tënë kac ë pinynhom? Ku na luökë luk tënë kac pinynhom, ke cäk lëu bäk kähii tō kamkun luk?

³ Cäk ñic lön bî yok luk looi tënë atuuc jōñrac? Na ye këya, alëuku aya buk käk röt looi piërda yic akölë aa luk.

⁴ Na yakë la luök cit kakkä, ke yenjō ye wek ke yäth tënë kac këc gam bî ya kek luökkun la looi?

⁵ Calkë röt aa thiëc lõñ bî we rac gup. Cîn raan ñic kãñ tō weyiic bî käk cî wäac kam kac cî gam ya luk?

⁶ Ku Krithian ë wämënh dët ë Krithian yäth tënë kac këc gam, bî ya kek la luk looi.

⁷ Ku rin ye wek röt yäth luk yic ë röt bäk käk we këek la luk, aye nyooth lön cî ciëñ path we göök. Ee bî ñuëñ tënë we bäk kërec cî luöi we ya guum. Ku ë bî ñuëñ tënë we bäk kac käk col aa lõm kakkun.

⁸ Alëuku buk ñic aya lön ye yok käreç looi tënë kac kök, agut tënë miëthakäi kuan cî gam.

⁹ Aya dhïel tak lön ñic wek ye lön Nhialic acïi kac rëç bî puöl bîk bäanyde röm kek ye. Wek aa dhil ë kënë ñic. Kac luui käk bal, tädë kac diäär koor, tädë kac jak cî kiëet door, ku kac lõöm röör kök cit ke.

10 Cuër ku kɔc kepuõth yiëk käjuëc. Kɔc wiεεt ë mäüu, ku kɔc kɔc kɔk jääm gup ku kɔc käŋ tuõör nyin. Kɔckä ëbën aacii Nhialic bi puõl bik bäänyde rɔm ke ye.

11 Kɔc kɔk ë kamkun aake cit ë kɔckä. Bëny Jethu Kritho ku Wëi Nhialic acä adumuõöm nyaai wegup, ku wek aaci jäl aa kɔc ë Nhialic, ku cɔl we aala cök kek Nhialic.

Luwi käk bal

12 Abi raan dët lueel ëlä, “Acin lõŋ ya gël ba kë wiëc cii loi.” Ee tède, ku këriëëc ëbën acii path tënë yi. Alëu ba lueel lõn ci ya puõl ba kuat kë wiëc looi, ku ŷen acii rot loi ba ya alony käk ya ke looi.

13 Abi raan dët lueel, “Miëth ë kën yäc ku yäc ë kën miëth.” Ee tède, ku keek aabi Nhialic rac kedhie. Guõp acie luõöi wët bal ë path, aye luõöi kë wïc Bëny rin guõp ë këde.

14 Nhialic aci Bëny jɔt thou yic ë rielde, ku abi yook jɔt ya ë rielde.

15 Anjεckë lõn ye guäpkun tök kek Raan ci lõc ku dɔc. Lëu ba guõp aban Raan ci lõc ku dɔc looi bi ya guõp aban a dëjök? Acii rot lëu.

16 Cäk lëu bäk ŋic, mony guäpde cɔl aye kën adëjök lõn guäpken aabi ya tök? Acı gõt athör theer wël Nhialic yic ëlä, “Ku keek karou aabi ya guäp tök.”

17 Ku raan rot mat kek Bëny, ee ya tök kek ye wëike yiic.

18 Nyaai yipuõu käk bal yiic. Adumuõöm kök ye raan ke looi aacii guäpde ye rac, ku raan yepuõu yiëk bal, adumuõöm guäpde rac yen aye looi.

19 Anjiec lɔn ye ŋɛk ye ŋic lɔn guɔp acit luanj ye Wëi Nhialic rëer thïn. Acie wek we cak röt wepɛc. Wek aa kāk Nhialic.

20 Nhialic acä ariöp dīt apɛi tōou piiny bī yen yī ɣɔɔc. Këya, calkë guäpkun aaye wek Nhialic leec.

7

Thiëek

1 Ëmën, ɣɛn abī jāl jam wël wäär cī wek ɣa gāt athöör. Ee yic, apath bī raan cīi thiëk.

2 Ku rin bī ciɛɛŋ rɛɛc kāk bal puöl, apath bī moc ala tiɛŋde ku ye tik la muɔnyde.

3 Moc ku tik aa dhil rëer apath ë rëer moc kek tiɛŋde ku rëer ë tik kek muɔnyde, ke cīn raan kuc ë ŋɛk.

4 Guɔp rëer ke tik acie këde ë rot, ee kënë muɔnyde. Ku guɔp rëer ke moc acie këde ë rot, ee kënë tiɛŋde aya.

5 Cīi ŋɛk kuc bī cīi tɔc ke ŋɛk. Apath bāk kanj mat lɔn bī ŋɛk atɔc ë rot, rin bāk la nīn lik bī wek ke rōök. Kanj kē mat yic ku gamkē wedhie. Na la nīnkä thök ke we rɔm biöök cīmëndun thɛɛr. Të looi wek ye kēlä, ke jɔŋrac acīi we bī piëk adumuɔm yic. Rin acäk bī lēu bāk bal göök.

6 Wek aa cä yōök bāk rëer ë röt kēlä, wek aa päl bāk looi cīt tē wīc wek ye thïn.

7 Ee ba nhiaar apɛi tɛcīt wek ɣa. Ku ŋɛk ë la këden cī Nhialic gām ye. Raan ë la miɔcde ë rot ku raan dēt kek miɔcde ë rot.

8 Ëmën, awiëc ba lëk rōör këc thiëek ku diäär cī rōörken thou rëer ë röt, lɔn apath bīk rëer ke cīi ben thiaak, ku cīi rōör thiëk aya cīmën ɣɛn.

⁹ Ku na cäk lëu bāk rëer ë röt, ke we thiëk ku thiak diäär rin anjüëen bak thiëek tën tē bī wek aa tuil akölaköl.

¹⁰ Alëk kəc cī röt thiaak ë riel bānyda ku acie riöldië, tik acii muonyde päl.

¹¹ Ku na pël moc, ka dhil rëer ke cii mony dët wïc, tädë ke dhuk tënë muonyde. Ku moc acii tienjde liöi.

¹² Yën acie Bëny, ku yën aluel wët kënë ke ya ye raan ë path. Na le wämääth cī gam la tinj kəc gam, ku wïc tik kënë bī rëer ke ye, ka cii tik dhil liöi.

¹³ Ku na cī tinj cī gam thiaak ë mony kəc gam, ku wïc mony kënë bī rëer ke ye, ke tik acii moc päl.

¹⁴ Rin Nhialic ë mony kënë gam rin cī yen tinj cī gam thiaak. Ku yeen ë tinj kəc gam cəl aye raande rin cī ye thiaak mony cī gam. Na cii cit kënë, nuöt miëthken aa cit mīth kəc cie Nhialic la cök ë door. Ku rin cit yen kënë, mīth aaye Nhialic mat ë kacke yiic.

¹⁵ Ku na wïc raan kəc gam bī raan cī gam rëer kek puöl, ka dhil raan kënë looi këya. Acin kënë ηek duut ë kamken kedhie, moc ku tik, bī rëer ke ηek. Rin yok aaci Nhialic puöl buk rëer apath.

¹⁶ Tinj cī gam, ye ηic kädë lön cii yin muonydu bī kony bī gam? Ku yin mony cī gam, ye ηic kädë lön cii yin tienjdu bī kony bī gam?

¹⁷ Wët ya lëk akuut kəc cī gam, ee lön bī raan a pīr dhël cī Bëny nyuöth ye. Ku ηek adhil pīr təcit tēwäär pīr yen thīn yon cəl Nhialic ye bī wëtde gam.

¹⁸ Kë luεel akīn, na raan cī ηoot cī cöt Nhialic gam, ka cii nuöt man, ku ye wïc diët kəc ë ηoot. Na raan kəc ë ηoot cī cöt Nhialic gam, ka cii rot cəl anot.

19 Athōŋ ebēn tēnē Nhialic tē cī raan ŋoot ayī tē kēc ye ŋoot. Kēn yen ril ē lōn bī yīn lōŋke gam.

20 Raan ebēn adhil rēer cīt tēden wäär rēer yen thīn ŋon cōl Nhialic ye.

21 Na yī alony wäär cōl Nhialic yī, ke yī duk ye diεε. Ku na le kē kony yī ba nhom lāäu, ke loi.

22 Raan alony cī Bēny cōl bī ya tōk kek Raan cī lōc ku dōc, ke ye alony cī Raan cī lōc ku dōc looi bī nhom lāäu. Ku yeen aya, raan cī Nhialic cōl bī ya tōk kek Raan cī lōc ku dōc, ee ya alony Raan cī lōc ku dōc.

23 Nhialic acä ariōpdīt tāäu piny ē riεnkun. Duškkē rōt loi bāk ya alony ē kōc.

24 Miεthakāi cī gam, ŋon cōl Nhialic we, ŋεk ē la tēden ciēŋ yen thīn. Cīmēn wäär ciēŋ wek ŋon cōl Nhialic we. Rēērkkē kēya we ŋic Nhialic. Ciēŋkē kēya.

25 Awiēc ba wēt cāk thiēēc ē ŋen rin kōc kēc thiēēc dhuk nhom. Bēny akēc ŋa lēk kē ba looi. Ku wek aa ba lēk wēt ē piändiē, ke ŋa cīt raan cī Nhialic ŋōōth puōu bī la kēden luōoi.

26 Tē tīŋ yok kārīl bī rōt looi, ka ŋuēēn bī raan rēer ē rot ke cīi thiēk.

27 Na yīn ala tik, ke duk liši. Na kēc thiēēc, ke yī duk thiēk.

28 Na wīc bī yī thiaak, ka cīn adumuōōm tō thīn. Ku kōc cī thiēēc aabī gum apei piērden yic, ku awiēc bāk cīi gum.

29 Kē luεel akīn miεthakāi cī gam, tē cī dōŋ piērda yic aciek. Ku ēmēn le tuēŋ rōōr cī thiēēc aa dhil ciēŋ ciēt ke kēc thiēēc.

30 Kōc dhiau ku yekē nyuōōth ciēt ke cīi dhiau. Kōc dal ku yekē nyuōōth ciēt ke cīi puōth mit, kōc ē

γῶς, ku yekë nyuῶῶth ciēt kāk cik ke γῶς cie kākken.

³¹ Ku kῶc kāk pinynhom luῶῶi, apath bik cīi ye diεεr apεi ciēt cīn kaam dīt cik nῶk ke lui. Piny kēnē kek kākken tῶ thīn ēbēn, aciī bī cien γapεi.

³² Anhiaar bāk rēer ke we cie diεεr. Kam kῶc cī gam, raan kēc thiēek ē yenhom yiēk luῶi kāk Bēny, rin bī yen Bēny cῶl amit puῶu.

³³ Ku raan cī thiēek ē yepuῶu yiēk kāk pinynhom, rin bī yen tiεnde cῶl amit puῶu.

³⁴ Ku kēya, piānde ē nhom rou. Ku tiη kēc bēn thi-aak, tēdē nyan kēc kaη thiaak, ee yepuῶu yiēk luῶi kāk Bēny, bī guāpde ku wēike aa kāk Bēny kedhie. Ku tiη la moc ē yenhom yiēk kāk pinynhom, rin bī yen muῶnyde cῶl amit puῶu.

³⁵ Kākkā ēbēn aa ca lēk we rin wīc γen ye ba we kony, ku cā we gēl bāk kāk wiēckē ke cīi ye looi. Awiēc bāk kēn yic aa looi ku piēerkē dhēl la cōk, ku bāk Bēny luῶῶi puῶu ēbēn.

³⁶ Na ye moc tak, lῶn kē cī yen thiēek gῶῶu tēnē nyan cī meek aciī path, ku yeen ala puῶu thiēek, ka thiεεk tēcīt tē wīc yen ye thīn. Acīn adumuῶῶm tῶ thīn.

³⁷ Ku mony cī ye guiir piānde ē rot, ke cīn kῶc thῶoc ye thīn, ku ηic aya apεi lῶn bī yen ye lēu bī rēer apath ke cīi thiēek, ke kēpath yen alooi bī nya cīi thiak.

³⁸ Kēya, mony thiak nya ē kēpath looi, ku mony cīi nya thiak ē kē ηuēēn apεi looi.

³⁹ Acīi path bī tik mony dēt wīc ke muῶnyde pīr, ku na cī moc thou, ka lēu bī mony dēt nhiεεr thiaak, ku yeen adhil a raan cī gēm.

40 Ku na ye wëtdië, ke yeen abï puöu miët tē rëer yen ke cii ben thiaak. Aya tak lön ye Wëi Nhialic ya kony täktäkdïë yic aya.

8

Müth ye gäm jak cï kiëët

1 Ëmën yen abï jäl jam müth ye ke gäm jak. Ee yic, yok anic kajuëc rin ë wët kënë. Ku niëëc kajuëc ë raan col anhiam, ku nhiër ë raan juak bi riël.

2 Na ye raan tak lön cï yen känj nic, ka not këc tē bi yen känj jäl nic dööt.

3 Ku raan niar Nhialic aye Nhialic nic.

4 Ku dët rin ye ke müth cï gäm jakɾɛc cam, anicku lön nhialic ye kiëët ë känj, aciï tö thïn. Acin Nhialic dët, Nhialic ë tök.

5 Ee yic, kɔc aa jam lön tö jak cït käckä thïn nhial ku piny. Ku na cök alön tö jak juëc cït käckä thïn,

6 ke tënë yo ë Nhialic tök yen atö thïn. Yen aci këriëëc ëbën cak, ku ë rienke yen aye yok pir. Ku Bëny ë tök, Jethu Kritho, ku ë rienke yen aci këriëëc ëbën cak, ku ë yen pïir yok.

7 Ku acie raan ëbën yen nic ë yic kënë. Kɔc kök aa not nhïim käk cï kiëët yiic, na camkë müth cï gäm jak cï kiëët, ka yekë tak ciët ke cï müth cik cam yiëk gup ajuëëc.

8 Miëth yeku cam acie yo ë looi buk la cök tënë Nhialic. Acin kë ye nyaai tē cëm yok ye, ku acin kë ye juak thïn tē cëm yok ye aya.

9 Wek kɔc cï gam, duökkë kë cïn yen müth ya ke theek loi bi wek kɔc koor gamden muör, bik tak lön ë yen adumuööm yen cik looi cëm kek ë müthkä, tē cï kek we tiñ ke camkë ke.

¹⁰ Na tñj raan koor gamde yï raan ñic kãñ, yï mïth kãk yai cï gãm jak cï kiëët, ke cï kënë bï riæl nyin abï miëth cï gãm jak cï kiëët cam?

¹¹ Këya raan koor gamde, wãmuuth cï gam cï Raan cï lɔc ku dɔc thou ë riænke, abïi tɛdun ñic yïn kãñ thïn rac.

¹² Tɛ looi yïn adumuööm tənë wãmãthkun cï gam, ba gamden koor rac këlã, ke yïn adumuööm looi tənë Raan cï lɔc ku dɔc alanden.

¹³ Këya, na ye miëth ya cam wãmããth cï gam cɔl aloi adumuööm, ke yɛn acïi miëth kënë ben cam rin ba wãmããth cïi cɔl aloi adumuööm.

9

Yic ku luai atuuc

¹ Yɛn ala yic ba kãk piërdië wïc. Yɛn acï Jethu Bãnyda tñj ku yɛn atuönyde. Ee gamdun yen ë luai ca looi tənë Bëny.

² Na cɔk alɔn cïi kɔc kɔk ye ye gam lɔn ye yɛn atuuc, ka ñiɛc lɔn ñic wek ye lɔn ye yɛn atuuc, rin aye kë piir wek, ke we ye tɔk kek Bëny nyuɔɔth lɔn ye yɛn atuuc.

³ Yen ë tɛ ye yɛn rot kuɔny thïn tɛ jööny kɔc kɔk yɛn.

⁴ Yɛn ala yic bï yɛn yiëk miëth ku kë dɛk rin luaidië,

⁵ cïmën ye atuuc kɔk ku wãmãthakën ë Bëny, ku Pïter la keny kek diäärken, cã la yic ba thiëk tñj cï gam ba ya keny kek ye?

⁶ Nadë ke ye Barnaba ku yɛn yopɛc, yok aa tuuc dhil luui yocin rin piërda?

⁷ Apuruk acie rot riəp   rot. Raan tim   luək com aye  j  th l n b  yen m th ab k cam. Aye abi ok  j  th l n b  yen dek c k ye y k t n  am lke.

⁸ Acie k k yak  t j ke loi r t ak lak l kek lu el kep c, rin k  c t k kk  aaci g t l j Mothith yic.

⁹ Ac  g t l j Mothith yic  l , “Duk mu ar der thok t  luui y n ye b  rap k  m. Ye mi or kek ye Nhialic yi k yenhom?”*

¹⁰ Cie  ok ye lueel yen w t k n ? Ee g t ri nkua, rin raan pur ku raan t m ayek   j  th rin le yen k  bik y k rap c k looi yiic.

¹¹  ok aaci luui buk k k w i ti  j wepu th, ke yak  tak l n c   ok pu th d t t   j  th  ok ye l n le yen ari p b k g m  o?

¹² Ku na le k c k k la yic bik k kk  y k t n  we, ke  o c i la yic w r yi nyden? Ku ak cku ka  them buk la k  y kku, t  c k al n   yen ke yi nyda. Ku k ri c  b n acuk guum rin buk k c c l aa gam W t Pu th Yam rin Raan c  l c ku d c.

¹³ A j c l n  jic wek ye l n r or   luui lu j Nhialic aa mi thden y k   lu i lu j Nhialic yic. Ku k c k k c  b  i lu j Nhialic juaar ari k nhom aa b k l om k k c  juaar yiic.

¹⁴ K l  aya, ac  B ny looi b  k c   k c l k W t Pu th Yam, k  p ir kek aa y k th n.

¹⁵  en ak c luui   yithk . Ku  en ac i ath r k n  g t  m n rin b   en   yithk  w c   ri nk . A j n ba thou t n t  looi  en   k n . Ac n raan b  w td n nh em  en k n  nyaai t n   a.

---

* **9:9** Aliu ci  j   J  j yic, L.rou 25:4; 1Tim 5:18   **9:11** Rom 15:27
9:13 L.rou 18:1   **9:14** Mt 10:10; Lk 10:7

16 Acie rin ye ɣen kɔc lɛk Wɛt Puɔth Yam yen ɣa cɔl anhiam. Ku yic ɛ rin cɪ Nhialic ɣa yɔɔk ba kɔc lɛk, ku abɪ rɛɛc apei akɔldɔ tɛnɛ ɣa tɛ cɪi ɣen kɔc ɛ lɛk Wɛt Puɔth Yam.

17 Na luɔɔi ɛ luɔi kɛnɛ tɛ cɪ ɣen ye tak ba looi, ke ɣen adhɪl ariɔp wɪc. Ku na cie ɣen tak ye, ku ye Nhialic yen lɛk ye ɣa ba looi, ke ɣa bɔ ariɔp wɪc kɛdɛ?

18 Yenɔ yen ariɔpdiɛ? Ariɔpdiɛ ɛ kɛ bɪ ɣen kɔc lɛk Wɛt Puɔth Yam ke ɣa cɪi thiɛc ariɔp, ku cɔ yinydiɛn bɪ akut kɔc cɪ gam yiɛk ɣa wɪc.

19 ɔen raan ɛ rot. ɔen acie alony raan dɛt. Ku ɛmɛn ɣen ɛ rot cɔl aye alony raan ɛbɛn, rin bɪ ɣen kɔc juɛc lɛu bɪk gam.

20 Tɛ luui ɣen kek kɔc Itharel, ɣen ɛ ciɛɲ cɪmɛn raan Itharel rin bɪ ɣen ke lɛu, cɔk alɔn cɪi yen ɛ kɛdɪt tɛnɛ ɣa ba ciɛɲ ciɛɲden. ɔen ɛ ciɛɲ cɪmɛn raan wɪc ye bɪ lɔɔɲ cɪ Mothith gɔt theek, tɛ luui ɣen kek kɔc ɛ lɔɔɲkɔ, rin ba ke lɛu bɪk aa buɔɔth Raan cɪ lɔc ku dɔc.

21 Kɛlɔ aya, tɛ luui ɣen kek kɔc cie kɔc Itharel, ɣen ɛ ciɛɲ cɪmɛnden ke ɣa cɪi lɔɔɲ kɔc Itharel thek. Kɛnɛ aya looi rin bɪ ɣen kɔc cie kɔc Itharel cɔl aa buɔɔth Raan cɪ lɔc ku dɔc. Ku acie lɔn ciɛɲ ɣen ke ɣa kuc lɔɲ Nhialic, ɣen abuɔɔth lɔɲ Raan cɪ lɔc ku dɔc yic.

22 Tɛ rɛɛr ɣen kek kɔc ɛ gam, ɣen ɛ ciɛt raan tɔk kamken, rin bɪ ɣen ke lɛu. Kɛya, ɣen ɛ rot looi ba thɔɲ ke kɔc ɛbɛn rin ba kɔc kɔk kony keyiic bɪk gam, kuat dhɛl bɪ ɣen ye lɛu thɪn.

23 ɔen ɛ kɔkkɔ looi ɛbɛn rin bɪ ɣen Wɛt Puɔth Yam ɛ rin Jethu ɣɔth tuɛɲ. Ku rin bɪ ɣen dɔc ye yɔk tɛ ɣɛth Wɛt Puɔth Yam tuɛɲ yɔk aya.

24 Anɪɛckɛ, tɛ wɛɛr kɔc, ee raan tɔɲ cɪ kɔc wuɔr

yen ë kën wëer kɔc nyaai. Wek aa dhil kat cimën kɔc wëer bāk ë kënë lööm.

²⁵ Raan tuk, ee lööŋ ë tuk dhiel theek apai, rin bi yen kë ye gām raan tō tueŋ, kën bën yāi aköldä, nyaai.

²⁶ Yen ë kënë ye γεν kat ke γα cök γanhom ba tē riŋ kɔc thīn thap thok piny. Ku γεν acie pēer ë gut yic ë path.

²⁷ γεν ë rot looi ba riel, ba Jethu buoath, rin na ca kɔc juēc piöc ke Nhialic cīi γa reec aköldä.

10

Paulo ë kɔc cī gam piöc rin jak ye kiēt

¹ Miethakāi cī gam, awiēc bāk kēwäär cī rot looi tēnē wärkuan dīt wäär buoath Mothith ror liēt tak. Keek aake tiit luēt, nawēn ke tem Wār Lual ë path.

² Tēwäär buoath kek luēt, ku wäär teem kek wār, keek aake cīt kɔc cī muoac nhīim bik aa kɔc buoath Mothith.

³ Keek ebēn aaci miēth tōŋ thōŋ cam, miēth yīk Nhialic ke ë rielde,

⁴ ku dēkkē ë piu ke looi Nhialic bik kuēr kuur yic, kuur cath ke ke. Kuur ë ye Raan cī lɔc ku dɔc guöp.

⁵ Cɔk alɔn cī kāpuoathkā röt looi ebēn, ke Nhialic ecīi puou mit kek wärkuan dīt juēc. Go Nhialic ke nōk ku weer guäpken roor tē cīi cien.

⁶ Emēn, Nhialic aci wärkuan dīt wäär cīi yen puou mit tēnē ke tēm awuoc, bi γo wēt buk γopuoath cīi ye yiēc käreec cimën wäär cī kek ye looi,

⁷ tädë ke yo dor jak cî kiëët cîmën cî kɔc kɔk keyiic ye looi γɔn. Rin acî gät athör thæer wël Nhialic yic ëlä, “Kɔc aaci nyuc bik mïth ku dëkkë ku jɔlkë dier.”

⁸ Dukku γopuðth ye yiëk bal cîmën wäär cî kɔc kɔk keyiic ye looi, nawën ke raan tim thiär-rou ku ŋuan thou akäl tɔk.

⁹ Acuk lëu buk Bëny them cîmën γɔn cî kɔc kɔk keyiic ye looi, nawën ke thööŋ kâpɛny ke.

¹⁰ Duðkkë ye rëer we jiëem wenhïim cîmën wäär ye kɔc kɔk keyiic ye looi, ku aaci Nhialic bën tuɔc atuŋnyde bi ke nɔk.

¹¹ Käkkä ëbën aaci röt looi tënë kɔc Itharel bi ke yo lëk. Ku käkkä aaci gät piny rin bi yo lëk thïn aya. Rin γok aa pïr tē bi thök piny guɔ bën thïn.

¹² Raan cî gam ye tak lɔn atiit gamde, adhil yenhom täau piny bi ciën kërec ye.

¹³ Na them yï ba adumuðm looi ke ŋic lɔn cî kɔc kɔk kaŋ them këlä aya. Nhialic ë kë cî thɔn dhiel looi. Acïn raan bi Nhialic puäl bi them arëk aba athëmde cïi gök. Ku tē them yï ka la dhël kony Nhialic yï ba athëm göök.

¹⁴ Këya, miëthakäi nhiaar, duðkkë jak cî kiëët kɔŋ door acïn.

¹⁵ γen ajam tënë we rin aŋɛc lɔn ye wek kɔc cî nhïim bak, takkë wët luɛel kënë yic wepuðth ë röt.

¹⁶ Tē dëk γok bïny ye γok dek muɔn abiëc miëth Bëny yic ye γok Nhialic leec thïn, ke γok aa rɔm riem Raan cî lɔc ku dɔc. Ku tē bëny γok ayup ku camku, ke γok aa rɔm guɔp Raan cî lɔc ku dɔc.

17 Rin ayuöm tök yen atö thïn, ke yo ëbën cək aløn juēc yok, yok aa guäp tök rin yok ayuöm tök rəm.

18 Takkë kəc Itharel tē ciem kek kək cī juēr Nhialic, ke keek aa ya tök kek Nhialic.

19 Yenö więc ba lueel tē jiem yen kälä? Ye nadë ke jak cī kiët, ayi miëth cī juēr ke aa la wëtden yic?

20 Acie këya! Kë luël ë løn kək ye kəc cïn gam la cök juaar, ee tënë jakrəc acie tënë Nhialic. Ku acä wïc bäk röt aa mat kək jakrəc yiic.

21 Yin acii dëk biny muön abięc ë Bëny, ku bën dek biny kək jakrəc. Yin acii röm kek Bëny ku bën rəm kek jakrəc.

22 Na loiku ë kënë, ke rin wïc yok ye buk Bëny rac puö. Yeku tak løn ril yok apei buk Bëny dhöl ku cii yo tēm awuöc?

23 “Ayeku lueel yok aaci puöl buk kək wicku ke looi.” Ee yic, ku acie kerięc ëbën yen path. “Kerięc ëbën aci puöl buk looi.” Ku acie kerięc ëbën yen yo kony.

24 Yin adhil luui kək kəc kək cəl amit puöth, tën løn ye yin luui kək yi cəl amit puö ë rot.

25 Apath tënë yi ba kuat riñ ye ke yaac tē ye riñ yoc thïn cuet, ke yi cii puö diu.

26 Rin aci göt athör thēr wël Nhialic yic ëlä, “Piny ku kerięc ëbën tō thïn aa kək ë Bëny.”

27 Na cī yi cəl ba la miëth pan raan cïn gam ku ca gam ba la, ke yi cam kuat miëth cī bëi tënë yi ke yi cii thięc.

28 Ku na lëk raan dët yi, “Miëth kënë aci juër jak cī kiët,” Ke yi duk ë miëth kënë cam, ku acie rin diu tō yipuö, ee rin wët rëer raan cī ye lëk yi puö.

²⁹ Këya, acie kë tō piändu yic, ë kë tō puön raan dët yic. Raan dët abī thiëc ëlä, “Yenö ye kë rëer puön raan dët yic ya gël ba këdiën tō yapuöu cii loi?”

³⁰ Na læc Nhialic rin miëth, ke yenö bī raan dët ya nyieeny miëth cī yen Nhialic leec?”

³¹ Këya, kuat kë loi, tē mīth yīn ayī tē dëk yīn, loi ke ëbën dhël ye ke Nhialic leec thīn.

³² Duk kë ye kəc kək yök ke rac loi cīmën kəc Judia, tädë kəc cie kəc Judia, ayī kəc akut kəc cī gam.

³³ Luöökë cīmëndië, aya looi ba raan ëbën cöl amit puöu kək ya ke looi yiic, ke cā loi këpath tënë yen ë rot, ke ye kəpath tënë kəc ëbën rin bī raan ëbën luök.

11

Dhël puoth ë röök

¹ Luöökë cīmëndië, cīmën ye yen luui cīmën Raan cī ləc ku dəc.

² Wek aa ya leec rin ye wek luoidië ku kək ya piöc muk nhīm akölaköl. Ku wek aa kək cī piöc tënë kəc cī gam, kək ca ke njic tënë kəc kək ku nyuöth ke we, buöth yiic.

³ Ku awiëc bäk njic lön Raan cī ləc ku dəc atö moc nhom ku moc atö tik nhom, ku Nhialic atö Raan cī ləc ku dəc nhom.

⁴ Këya, mony ë röök, tädë ke lëk kəc wët Nhialic ke cī yenhom kum, ee Raan cī ləc ku dəc rac guöp.

⁵ Ku tinj ë röök tädë ke lëk kəc wët Nhialic ke këc yenhom kum ë muonyde rac guöp, athönj ke tinj cī muut nhom bī rac guöp.

⁶ Na cii tik yenhom ye kum, tē rōök kɔc, ke ye rac guɔp cīmēn tiŋ cī muut nhom. Kēya, adhīl yenhom kum.

⁷ Moc acii yenhom kum rin acī Nhialic looi bī ciēt ye, ku gēm kēnē ye cəl athōŋ kek ye. Ku athēk tik tēnē moc aye nyuɔth lɔn cī ye looi ke cīt moc.

⁸ Rin acīn kē cii Nhialic lōöm tēnē tik bī yen moc cak, ee tik yen acī cak kē cī lōöm tēnē moc.

⁹ Ku moc akēc cak rin ē tik, ē tik yen ē cak rin ē moc.

¹⁰ Kēya, rin ē wēt kēnē ku rin atuuc nhial, tik adhīl yenhom kum bī nyuɔth lɔn tɔ yen moc cök.

¹¹ Ku cīt lɔn ye ɣok kɔc cī mat kek Bēny, tik acie kē puɔl yic tēnē moc cīmēn ye moc kē cii yic puɔl tēnē tik.

¹² Ee yic, ee lōm ē moc yen acī lōöm bī ke tik cak ku ē yic aya, lɔn ē tik yen ē moc dhiēeth ku keek kedhie aabō tēnē Nhialic raan cī kēriēc ēbēn cak.

¹³ Takkē yic, kek we ē rōt lɔn puɔth yen bī tik rōök tēnē Nhialic ke kēc yenhom kum tē rōök kɔc juēc thīn.

¹⁴ Aye ciεεŋ nyooth lɔn bēr nhīm nhom apei aacii path ke moc.

¹⁵ Ku tēn tik ē kēn dhēēŋ. Nhiēm bäär acī Nhialic gām ye bī ya kēn yen yenhom kum.

¹⁶ Ku na le raan ye tak lɔn wēt luεel acie yic, ke ɣen ku akuut kɔc cī wēt Nhialic gam, ɣok aa cīn tēdēt ye ɣok Nhialic duɔr thīn.

Guirku rōt apath buk guɔp Bēny rəm

¹⁷ Wek aa cā bī leec wəl lēk we kā yiic, rin tē rēm wek bāk Nhialic door, käreɔc yakē ke looi kek aa juēc tēn kāpuɔth yakē ke looi.

18 Tuenj, aci kɔc kɔk lɛk ʒa lɔn tɛ rɛm wek, wek aa weyiic tek. Ku acie wɛt tɔk yen yakɛ lueel. Ku kɛnɛ alɛu bɪ ya yic.

19 Ee tɛde, alɛukɛ bɔk weyiic tek ɛ kamkun rin bɪ kɔc luel yic ɲic.

20 Tɛ rɛm wek ɛbɛn ke we ye akut, ku cɔk alɔn ye wek ye tak lɔn ɛ yen kɛ cɪ Bɛny dɔɔr looi kam kɔc yen camkɛ, ka cie yic.

21 Rin tɛ mɪth wek, wek aye ɲek mɪth ɛ rot ke we cɪi rɔt tit. Kɔc kɔk aa rɛɛr ke nɛk cɔk ku wiɛɛt kɔc kɔk.

22 Ciɛnkɛ nhɪim bɛɛi ye wek mɪth thɪn ku dɛkkɛ thɪn? Aye akut kɔc cɪ gam yen yakɛ bɛn rac guɔp, ku guɔtkɛ kɔc cɪn kɔjuɛc nyɪn? Yakɛ tak yenjɔ ba lueel tɛnɛ we rin luɔi cɪt kɛnɛ? Ba we leec? Acɔ kɔɲ looi acɪn.

23 Rin ʒɛn aci piɔɔc yɔk tɛnɛ Bɛny. Ku ɛ yen aca bɛn gɔm we aya, lɔn Bɛny Jethu, ee wɛɛr wɔɔr bɪ ye luɔm, ee cɔ ayup lɔɔm,

24 nawɛn cɪ Nhialic leec, ke bɛny ayup yic ku lueel, “Kɛnɛ ɛ guɔpdiɛ cɪ looi riɛnkun. Camkɛ ayum kɛnɛ bɪ wek ʒɛn aa tak.”

25 Kɛlɔ aya, wɛn cɪ miɛth thɔk ke lɔm aduɲ cɪ thiɔɲ muɔn abiɛc ku lueel, “Aduɲ muɔn abiɛc kɛnɛ ɛ dɔɔr yam kek Nhialic cɪ thany riɛmɔdiɛ. Tɛ dek wek ye, luɔikɛ kɛya bɪ wek ʒɛn aa tak.”

26 Wek aa thon ɛ Bɛny luɛɛl, ʒɛt akɔl bɪ yen bɛn dhuk tɛ cɛm wek ayum kɛnɛ ku dɛkkɛ muɔn abiɛc aduɔk yic.

27 Kɛya, na cam raan ayum Bɛny ku dɛk aduɲ muɔn abiɛc yic, dhɛl yen ye dhɔl guɔp, ke yɛen ala

guöp awuöc, rin cī yen adumuööm looi tēnē guöp ku riem ē Bēny.

²⁸ Raan adhil yepuöu kaŋ caath käreç cī ke looi bī jāl mīth ayup ku dēk aduök yic.

²⁹ Na cam raan ayup ku dēk aduök yic, ku cīi tēden ye kek tōk thīn kek guöp ē Bēny yik yenhom bī ŋic, ka bī Nhialic tēm awuöc tē cem yen ayup ku dēk aduök yic.

³⁰ Yen ē kē cī kōc juēc weyiic gup riaam ku tuany ke ku thou kōc juēc.

³¹ Na kōŋku yopuöth wic käreç cuk ke looi, ka cīn kē tēm Bēny yo awuöc.

³² Ku luk aye Bēny looi ku tēm yo awuöc, rin na nhiäk la piny thök ke Nhialic cīi yo tēm awuöc kek kōc pinyhom ebēn.

³³ Kēya, miēthakāi cī gam, tē met wek wenhūim bāk mīth, ke we ye röt tiit.

³⁴ Ku na le raan nēk cōk, ka dhil mīth baai rin bī Nhialic we cīi tēm awuöc, rin cīi wek röt ye tiit tē rōm wek. Ku wēl kōk aa ba la lueel tē yeet ŋen tēnē we.

12

Miöc Wēi Nhialic

¹ Ēmēn, awiēc ba jam miöc ye yök tēnē Wēi Nhialic. Awiēc bāk yith ŋic rin ē kākka miēthakāi cī gam.

² Aŋiēc kē, wäär ye wek kōc cie Nhialic ē door, wek aa we cī muör dhöl juēc bāk ke aa door jak cī kiēt.

³ Awiēc bāk ŋic lōn acīn raan ye Wēi Nhialic cōk puöu, lēu ye bī Jethu lēk guöp wēl rēç. Ku acīn raan

la riel bī lueel lən ye Jethu Bēny tē kēc Wēi Nhialic ye tāäu yepuöu.

⁴ Miöc juęc cīi thöŋ aatö thīn, ku ee Wēi Nhialic tönē yen ē ke gam.

⁵ Kəc aa luui dhöl juęc, ku ē Bāny tők yen aye kē luööi.

⁶ Miöc juęc cīi thöŋ ye kəc luui aatö thīn, ku ē Nhialic tön yen ē ke gām raan ebēn rin luaiden wīc.

⁷ Nhialic ē raan gām kē ye raan ye ŋic lən rēer Wēi Nhialic kek ye, ku bī luööi bī yen akut kəc cī gam kony.

⁸ Wēi Nhialic ē raan tők gām ŋiēc kǎŋ. Ku Wēi Nhialic tön kēnē, ee raan dēt looi bī kəc aa lək kǎjuęc ŋic bö tēnē Nhialic.

⁹ Wēi Nhialic tönē, ee raan yiěk riel bī yen Raan cī ləc ku dəc gam apei. Ku yīk raan dēt riel ē yen kəc tuany kony.

¹⁰ Wēi Nhialic ē raan gām riel bī yen kǎk jǎŋ göi aa looi. Ku gēm raan dēt riel ē yen wēt Nhialic lək kəc. Ku raan dēt ke riel ē yen miöc bö tēnē Wēi Nhialic, ku kők cie bēn tēnē ye tek thook. Ee raan yiěk riel bī jam thok kők, ku gēm raan dēt riel bī kǎk cī lueel thok kők teet yiic.

¹¹ Ku ē Wēi Nhialic tön kēnē yen ē kǎkkǎ gam ebēn tēcīt tē wīc yen ye thīn. Ee ŋek gām miöc cīi thöŋ kek miöc ē ŋek.

Guöp ala yic kǎjuęc

¹² Guöp Raan cī ləc ku dəc ē guöp tők la yic kǎjuęc, cīmēn guöp raan la yic kǎjuęc.

¹³ Kēlä aya, yook ebēn ke yo ye kəc Judeo, tēdē ke yo ye kəc cie kəc Judeo. Tēdē ke yo ye kəc lääu

nhïim, tēdē ke ʒo ye aloony. Wēi Nhialic acī ηek kamkua a muɔɔc nhom ku arēēr kek ʒo, ku acī ʒo looi buk aa ban ʒuɔp Raan cī lɔc ku dɔc.

14 Ku ʒuɔp acie aban ʒok, ala yic abək juēc.

15 Tēdē na lueel cök ēlä, “Rin cīi ʒen ye cin, ʒen acie aban ē ʒuɔp.” Ka cīi kēnē ye looi, bī cīi ye aban ē ʒuɔp.

16 Tēdē ke lueel yic ēlä, “Rin cīi ʒen ye nyin, ʒen acie aban ē ʒuɔp.” Ka cīi kēnē ye looi aya bī cīi ye aban ē ʒuɔp.

17 Na ʒuɔp ēbēn ye nyin, ke ye piŋ kēdē? Ku na ʒuɔp ye yic yetök, ke ye ηör kēdē?

18 Ku yic akīn, Nhialic acī abək cīi thōŋ tāäu ʒuäp tök yic tēcīt tē wīc yen ye thīn.

19 Na ye aban ʒok yen tō thīn ē rot, ηuöt acīn ʒuɔp.

20 Ku yic akīn, abək juēc aatō thīn ku ʒuɔp ee tök.

21 Kēya, acīi nyin lēu bī lueel tēnē cin ēlä, “Yīn acā wīc.” Ku acīi nhom luel tēnē cök, “Wek aacā wīc!”

22 Ku yic akīn, abək ʒuɔp ye tak ciēt ke cīi ril, aacīi dhil liu thīn.

23 Ku abək ʒuɔp ye yök ke cīn luoi ye ke kuēēc nhïim, kek aa yeku ηiec muk apath. Ku ʒuɔp alŋ cie nyuɔth ē path, aye ηiec kum.

24 Ku ʒuɔp alŋ cie thiaan, acie kum. Ku Nhialic acā abək ē ʒuɔp cīi ke looi bīk aa ʒuäp tök ēbēn, ku acā abək ē ʒuɔp cīi ke ē kuēēc nhïim looi bī ya kek kädīt apēi.

25 Kēya, ʒuɔp ē tök acīi yeyic ē tek, ku abəkken cīi thōŋ aa röt kuony kamken.

26 Na rem ʒuɔp aban ʒok, ka abək kök ē ʒuɔp aacīi la lēŋ aya. Na lec aban ʒok, ka abək kök aa mit puōth kek ye ē tök.

²⁷ Week ëbën wek aa guöp Raan cì ləc ku dəc, ku ɲek kamkun abañ guäpde.

²⁸ Akut kəc cì gam yic, Nhialic acä atuuc tössu tuenɲ. Ku bö kəc wël Nhialic luεεl kecök. Ku bö kəc ë piöoc. Ku kəc la riel ë luui kāk jāɲ göi. Ku bö kəc la riel ye kek kəc tuany kony bik pial. Ku kəc ë kəc kony, ku kəc mac kəc, ku kəc jam thok kək.

²⁹ Keek acie atuuc ëbën, ku aacie kəc lək wët Nhialic ëbën, ku aacie kəc ë piöoc ëbën. Acie raan ëbën yen la riel ë yen luui kāk kəc göi,

³⁰ tädë acie raan ëbën yen la riel ye yen kəc tuany kony bik bɛn pial, tädë acie raan ëbën yen jam thok kək, tädë acie raan ëbën yen la riel bī kāk cì lueel thok kək teet yiic.

³¹ Wëlke wepuəth miəc kek dīt apɛi. Ku miəc path kamken ëbën akìn.

13

Nhiër

¹ Alëu ba jam thok kək, ayī thok ye atuuc nhial jam, ku na liu nhiër tənë ya, ke ɣen acit raan loi duəət, tädë ke ɣen athōɲ kek lõnh guəst ë path.

² Na ba la riel ye ɣen kəc ɲiεc lək wët Nhialic. Ayī ɲiëc ye ɣen kāk ye moony deet yiic. Ayī lən ba la gam ril apɛi tənë Nhialic, lëu ɣen ye ba gat yöök bik röt nyoonɲ tɛ rëer kek thīn. Ku na ciën nhiër ke ɣen ë raan cīn kē ya lëu acīn.

³ Na gam ba kāk tō ke ɣen ëbën tek tənë kəc ɲōɲ, ku gam rot bī ɣen cuat mεεc, ku na ciën nhiër ka cīn kē kony tənë ya.

4 Nhiër ë lön bī raan këræc guum ku lir puõu, acie tiæel ku nhiaam.

5 Nhiër acie kuõöc ë wël ku acie cõak ku acie thöök ë puõu. Raan la nhiër acie këræc cī luõi ye ë muk nhom.

6 Kæc la nhiër cit nhiër kæc cī gam, aacī puõth dhil miæt tē looi kæræc, ku aa ye yic cõl aa mit puõth.

7 Nhiër ë yo cõl agum kəriëec ëbën, ku ë yo cõl amuk gamda kuat kæk loi rõt yiic, ku cõl yo anõth Nhialic ku cuk yit.

8 Nhiër ë rëer thīn akõlakõl, ku miõc kæk cīmën luæl wët Nhialic, ku jam thok kæk ku njiëc ë kån, kækä ëbën aa rëer ku bīk liu.

9 Rin miõcdan ye yok kån njic arëer ke ye abak, ku riel ye yok wët Nhialic luæl a bak aya.

10 Ku na la kē cie abak bën, ke kënë abak acī ben wīc.

11 Yõn ye yæn meth, yæn a ya ye jam cīmën meth ku tæk cīmën meth, ku emën ye yæn raandit, yæn acie ben luui cīmën meth.

12 Kē yeku tīj emën acit mën dhie ye raan rot tīj macar la nyin durdur yic. Ku akõl dæt yok aabi kəriëec ëbën tīj apath. Ku emën yæn acī kəriëec ëbën njic, ku aa ba njic ëbën cīmën tē njic Nhialic ya thīn.

13 Ku emën gam ku njõth ku nhiër aatõ thīn, ku kēdit ke ëbën ë nhiër.

14

Wël juëc rin miõc Wëi Nhialic

1 Ee nhiër yen adhielkē yiëk wepuõth apæi, ku tääukē wepuõth miõc ye yok tēnē Wëi Nhialic, cīmën miõcdit kæc yiëk riel bīk wët Nhialic luæl.

² Raan jam thonj cii kɔc kɔk ɲic ɛ Nhialic yen aye yen jam tɛnɛ ye, acie kɔc kɔk rin acin raan wɛtde deet yic. Ee riɛl Nhialic yen aye yen jam yith cii ke ɲic.

³ Ku raan wɛt Nhialic luɛɛl ɛ jam tɛnɛ kɔc, ku wɛlke aa kɔc kony ku deetkɛ kɔc puɔth bɪk rɛɛr apath.

⁴ Raan jam thok cɪn kɔc ke piɲ ɛ yen rot kony yetɔk. Ku raan wɛt Nhialic luɛɛl, akut kɔc ci gam kony ɛbɛn.

⁵ Alɛu ba nhiaar tɛ ye wek ɛbɛn jam thok cɪn kɔc ɲic ke. Ku anhiaar apɛi bɔk la miɔc ye wek wɛt bɔ tɛnɛ Nhialic luɛɛl. Rin raan wɛt ɛ Nhialic luɛɛl aloi kɛpath apɛi tɛnɛ raan ɛ jam thok cɪn kɔc ɲic ke, na cie kɛya, ka dhil la raan tet wɛl ye lueel yiic rin bi akut kɔc ci gam kony.

⁶ Kɛya, tɛ le ɣɛn bɛn tɛnɛ we miɛthakɛi ci gam, yeɲɔ ba kuɔny we tɛ ye ɣɛn jam thok cii ke ye piɲ? Acin kɛdɔɲ. Ku ɛ bi piath tɛ lɛk ɣɛn we wɛt ci Nhialic nyuɔth ɣa, ku tɛ piɔɔc ɣɛn ɲiɛɛc ɛ kɔɲ ci Nhialic gam ɣa.

⁷ Ku kɛlɛ aya, kɔk cɪn yiic wɛl ye ke piɲ tɛ gut ke cimɛn lɔɔr ku thom, na cii raan ke gut tɛcɪt tɛ wɪc bi rɔlden nyooth, ke kɔc piɲ bi kɛn yen wɪc bi looi ɲic kɛdɛ?

⁸ Ku na cii raan lɔɔr ɛ tɔɲ gut tɛcɪt tɛ ye ɲiɛc ye, ke kɔc bi rɔt guiir kɛdɛ bɪk la tɔɲ?

⁹ Ku kɛlɛ aya, bi raan dɛt wɛt lɛk kɔc ɛ thok kɔk deet yic kɛdɛ tɛ cii yen la ɣɛi? Yin abɪ ciɛt raan jam alir yic ɛ path.

¹⁰ Thok juɛc cii thɔɲ aatɔ pinynhom, ku acin thonj tɔɲ cii kɛde ye deet yic.

¹¹ Ku na cɛ thonj jiɛɛm raan ye deet yic, ke raan

jam ë thonj kënë ë raan kuat dët tënë γεν, ku γεν ë raan kuat dët tënë ye.

12 Ku cīt lɔn wïc wek ye apɛi bāk riɛl ye Wëi Nhialic gām kɔc yök, dhiɛlkë them kam kākök yiic ëbën bāk riɛl ye ke kɔc cĩ gam kony, kuany.

13 Këya, raan jam thonj cĩi kɔc kök ye deet yic, adhil rök bĩ la riɛl teet yen wël ye lueel yiic.

14 Rin na rök kälä aya thonj cä njic, ke Wëi Nhialic arök aya γapuöu, ku nhiamdië acin këpuath looi.

15 Na ye tēde kan, ke yenjö ba dhiɛl looi? γεν abi rök ku wak γapuöu ku nhiamdië kedhie.

16 Të leec yin Nhialic yipuöu ë rot, thonj kuc raan dët bĩ rök ya gam kädë, “Yenakan.” Rin kuc yen kë ye lueel?

17 Na cɔk læcdun tënë Nhialic piath apɛi, ke yin acie raan dët ë kony acin.

18 γεν Alec Nhialic rin ye γεν jam thok juëc cĩi njic wär γεν we ëbën.

19 Ku tən amat kɔc cĩ gam, aya wïc apɛi ba jam wël lik lëu bĩ ke deet yiic rin bĩ γεν kɔc kök piöc, tən tē bĩ γεν jam wël juëc cin kɔc ë ke pinj.

20 Miëthakäi, kɔc cĩ gam, pälkë kë ye wek tak cimen mĩth. Yakë tak cimen kɔc cĩ nhim bak ku bāk gup cien awuöc cimen mĩthkor cin awuöc yekë looi.

21 Acĩ göt athör thɛr wël Nhialic yic ëlä,

“γεν abi kɔc ë jam thok cin kɔc njic keek

cɔl ajam tënë kackië,

ku na cökë looi këya,

ke keek aa ɲot ke cĩ wëtdië bĩ pinj.”

Acĩ Bëny lueel.

22 Këya, miöc ye kəc jam thok kök, acie kün kəc cī gam, ee kün riel Nhialic nyuəəth tənē kəc kēc gam. Ku miöc ye wēt Nhialic luεel, ee kē ye kəc cī gam kony, acie kē ye kəc kēc gam kony.

23 Na mat kəc cī gam kenhīim ēbēn ku rekkē jam yic thok cīi thōŋ, ku bō kəc kēc kəŋ deet ku kəc kēc gam, ke cik bi lueel lən cī jəŋrac ke dəm?

24 Ku na bō kəc kēc kəŋ deet ku kəc kēc gam, tē lək wek kəc wēt Nhialic, ka bi raan yök ē rot lən le yen guəp adumuööm tē piŋ yen ē wēlkä. Abi wēl cī piŋ cəl aŋic kē cī wuöc.

25 Ku wēt Nhialic abi kəkken ye tak yepuöu cəl aŋic kəc kök. Ku abi yenhom guöt piny ku door Nhialic ku lueel, “Nhialic arēēr kek we ayic!”

Kəpuəth ye looi tē röök kəc

26 Yenö ba jäl lueel miəthakäi cī gam? Tē met wek wenhīim bək Nhialic door, raan tök ee waak ket ku piöc ŋek. Ku luel raan dēt kək cī nyuöth ye, ku war raan dēt wēt cī lueel ē thon dēt yic. Kakkä aaye looi ēbēn bik akut kəc cī gam kony.

27 Kəc jam weyiic ē thok kök cīi ŋic tē met wek wenhīim, acīi kəc karou ayi kəc kadiäk wan thook. Wek aa dhil ŋek ajam ē ŋek cök, ku raan war wētdun lēkkē kəc yic, adhil tō thīn.

28 Ku na liu raan war thok yic, ke raan jam thon cie piŋ kəc kök abit ku jiεem yepuöu ē rot tənē Nhialic.

29 Calkē kəc karou, tēdē kəc kadiäk cī Nhialic gäm wētde, aa lək kəc. Ku kəc kök akut, kəc cī gam aa bit bik kē luel döt yic kepuöth.

30 Ku na biī Nhialic wēt raan cī nyuc amat yic puöu, ke raan jam akäac.

³¹ Calkë raan tök aye jam ku ben ɲek la yecök, rin bī raan ebën piöc ku deet ë pušu.

³² Raan jam, lëk kɔc wët Nhialic adhil ɲic yenhom bī köc ku ben raan dët päl jam,

³³ rin awic Nhialic buk aa jam ke ɲek ë ɲek cök, ku cuk ye teër ë kamkua.

Të met akut kɔc cī gam yenhom tēden ye kek rōök thīn,

³⁴ ke diäär aacīi päl bīk jam. Keek aa dhil biet ku piŋkë. Aa dhil tō rōör cök cīt tē yeku yök ye ke cī gät löŋ kɔc Judeo yic.

³⁵ Na le kë wickë bīk deet yic, ka dhil rōörken thiëc tē cī kek dhuk baai. Rin acīi path bī tik jam amat akut kɔc cī gam yic.

³⁶ Nadë ke ye wek we bīi wët ë Nhialic thīn? Nadë ke ye we wepëc yen bīi yen?

³⁷ Na ye raan tak lɔn ye yen raan kāk Nhialic tīŋ, tēdë ke ye Wëi Nhialic nyuöth, ka dhil ɲic lɔn kāk gät ke aa kāk bö tēnë Bëny.

³⁸ Na ye kakkä dhöl yiic, ke duökkë ye kuëec nhom.

³⁹ Këya, miëthakäi cī gam, tääukë wepuöth kāk bī Nhialic nyuöth we yiic bāk ke aa lëk kɔc, ku duökkë kɔc kök cī gam jam thok kök, ye gël bīk cīi jam.

⁴⁰ Wek aa dhil këriëc ebën looi dhël la cök.

15

Jethu acī jat ran yic

¹ Ëmën miëthakäi cī gam, wek aa ba ben lëk rin Wët Puöth Yam ya lëk we, wët cäk yök ku yen cäk gam wepuöth ebën.

² Wët ya lëk we, ku yen bi we luök aya tē muk wek ye cit tē cī ɣen ye lëk we thīn, ka bi ciēn wët puo̯th cāk gam, tē cīi yen ye yic.

³ ɣen aci wët thiek yic apɛi yök ku lëk we. Wët cī Raan cī lɔc ku dɔc thou rin adumuömkua. Cit tē cī gät ye athör theer wël Nhialic yic.

⁴ Acik thiök ku yeen aci Nhialic jɔt thou yic nin kadiäk cök bi ben pīr, cit tē cī gät ye athör theer wël Nhialic yic.

⁵ Ku nyuth rot Pīter ku jɔl atuuc kathiäär ku rou.

⁶ Ku ben rot nyuö̯th tēnē kɔc juēc wär kɔc buot kadhiēc, kacken ye buö̯th cök, kɔc ɲot ke pīr kɔc juēc, cök alɔn cī kɔc kök thou.

⁷ Ku ben rot nyuö̯th Jemith ku jɔl rot ben nyuö̯th atuuc ebēn.

⁸ Ku jɔl rot nyuö̯th ɣen ciēn cimēn raan lök dhiē̯th ciēn.

⁹ Rin ē ɣen akoor tēnē atuuc ebēn, aya yök aci path bi ɣen a cɔl ɣen atuuc rin ɣen aci kɔc akut, kɔc cī gam jöör, ku cal ke aa gum apɛi.

¹⁰ Ku dhē̯ɲ ē Nhialic acä cɔl acit kēnē akölē. Ku dhē̯ɲ cī gām ɣen akēc nhom dɛer piny. ɣen aci luui apɛi luoi wär ɣen atuuc kök, ku acie riēldiē ē rot, ee miśc cī Nhialic gām ɣa yen alēu ɣen ē luoi kēnē.

¹¹ Kēya, na ye wët kēnē yen ya lëk kɔc, tēdē ke ye yen lëk atuuc kök kɔc aya, ke yen ē wët tōɲ le ɣok tuɲ ke lëkku kɔc, ku ē yen acäk gam.

Kɔc cī gam aabi röt jɔt rēɲ yiic

15:3 Ith 53:5-12   **15:4** Wk 16:8-10; Mt 12:40; Luoi 2:24-32   **15:5**
Mt 28:16-17; Mk 16:14; Lk 24:34, 36; Jn 20:19   **15:8** Luoi 9:3-6
15:9 Luoi 8:3

12 Na ye lëk kəc lən cī Nhialic Raan cī ləc ku dəc jət thou yic, ke yenjö ye kəc kək ë kamkun ye lueel lən cīi kəc cī thou bī jət bīk bɛn pīr?

13 Na ye wět yekë lueel yic, lən cīn yen raan cīi jət ë thou yic, ke Nhialic akęc Raan cī ləc ku dəc jət ë thou yic aya.

14 Ku na Raan cī ləc ku dəc kęc jət ranj yic, ke wět yeku lëk kəc ku gamdun tənë Raan cī ləc ku dəc acīn wětde yic.

15 Ku dët aya abī nyooth lən lueel yok lueth rin Nhialic, rin acuk lueel lən cī yen Raan cī ləc ku dəc jət thou yic. Ku na ye yic lən kęc kəc cī thou jət bīk bɛn pīr, ke Nhialic akęc Raan cī ləc ku dəc jət thou yic.

16 Rin na kęc kəc cī thou jət, ke Raan cī ləc ku dəc akęc jət aya.

17 Na Nhialic kęc Raan cī ləc ku dəc jət thou yic, ka cīn kē kuny gamdun we tənë Raan cī ləc ku dəc, ku adumušmkun aa ɲot ke kęc päl piny.

18 Na Raan cī ləc ku dəc kęc jət thou yic, ke wětde yic aya, abī ciët lən cī kəc cī gam ku aaci thou, aa kəc ɲot ke rëër adumušm yic.

19 Na yeku ɲššth lən bī Raan cī ləc ku dəc ɣo kony pīr akölë yic ë rot, ku acie pīr akölriëc ëbën, ke yok aabī kuat raan tš pinyinhom ëbën yic ɲɛɛr ë rienkua.

20 Ku yic ë kē cī Nhialic Raan cī ləc ku dəc jət thou yic bī nyuəth lən bī yen kəc cī thou jət aya.

21 Cīmën ye kəc thou rin kēwäär cī raan tők looi, ke kəc aabī röt jət thou yic aya rin kē cī raan dët looi.

22 Cīmën wäthɛɛr ye kəc thou rin ye kəc tők kek Adam, ke yeen aya kəc aabī jət bīk pīr rin cī kek mat

kek Raan cī lɔc ku dɔc.

²³ Ku ŋɛk abī la akölden bī ye jɔt thou yic. Raan cī lɔc ku dɔc yen acī kan jɔt thou yic, ku kacke aabī jɔt aköl le yen dhuk.

²⁴ Ku thök ë piny abī jäl bën, ku Raan cī lɔc ku dɔc, abī jak ril pinynhom kek kacken rac ëbën, ku gem Bääny tënë Wun Nhialic.

²⁵ Rin Raan cī lɔc ku dɔc adhil mac yet aköl bī Nhialic kɔc ater ëbën göök ku bīi ke yecök.

²⁶ Raan ater bī jäl göök ciëen ee thou.

²⁷ Acī gõt athör thɛɛr wël Nhialic yic ëlä, “Nhialic acī kəriëëc ëbën tääu yecök.” Alëu bī deet yic lɔn, kəriëëc ëbën, ye lueelkä, Nhialic guöp aliu ë kakkä yiic rin ee yen Raan cī lɔc ku dɔc looi bī käŋ mac ëbën.

²⁸ Ku na cī kəriëëc ëbën tääu Raan cī lɔc ku dɔc cök, ke yeen nhom yen Raan cī lɔc ku dɔc abī rot tääu Nhialic cök, yen raan kəriëëc ëbën looi bik tã yecök, ku Nhialic yen abī kəriëëc ëbën jäl mac.

²⁹ Takku ëmën kɔc ye muɔɔc nhïim rin kɔc cī thou. Yenö yakë ŋösth? Ye këpiath ŋö ye kɔc ye muɔɔc nhïim rin kɔc cī thou looi tã cīi Nhialic kɔc cī thou ë jɔt bik bën pïr?

³⁰ Na cīi kɔc cī thou röt ë bën jɔt, ke yenö ye yok yonhïim rääm akölaköl kë ye yok thou yök thïn.

³¹ Miëthakäi cī gam, thou ë ya tiɛɛt piny akölaköl. Yen akuëëŋ, yen aluel yic rin ee kënë ë nhiaamdië ë rienkun, lɔn cī yok röt mat kek Raan cī lɔc ku dɔc Jethu Kritho Bányda, ee piërda yic.

³² Yenö ca yök thïn wäär thër yen kek kɔc cit lääi Epethuth? Na kɔc cī thou cie jɔt bik bën pïr, ke yo mïthku ku dëkku, nhiäk yok aabī thou.

³³ Duk rot cəl amär, “Na ye cath ke kəc rɛc, ka rɛc yī ba ciət ke.”

³⁴ Yakë ñiəc tak ku pälkë dhölkun adumuööm. Ee yär guöp rin kəc kök weyiic aa kuc Nhialic.

Guöp cī rot jət ran yic

³⁵ Raan dët abī thiəc ëlä, “Bī Nhialic kəc cī thou jət kədə bik ben pīr? Ye guöp yīndë bī tō ke ke?”

³⁶ Yenö thiəc wek kälä! Të com yīn käu, ku cīi yic kəŋ pät bī ciət kē cī thou ka cīi cil.

³⁷ Ku kē ye com ë käu ë path cimën käu ë rap ku kək kök, acie kool rap yen ye com bī ben dīt.

³⁸ Nhialic ë käu gäm guöp cī löc ye. Ee kuat käu gäm guöpden path ke ye.

³⁹ Gup kək pīr ëbën aacīi thöŋ. Kəc aa la guäpden ë röt, lääi aa la guäpden ë röt, diet aa la guäpden ë röt, ku rec aa la guäpden ë röt aya.

⁴⁰ Ala gup tō nhial ku gup tō pinynhom, ku dhëëŋ rëër kek gup tō nhial acīi rëër ke gup tō pinynhom.

⁴¹ Aköl ala dhëëŋde ë rot, pɛɛi ala dhëëŋde ë rot ku kuɛl aa la dhëëŋden ë röt. Ku kam ë kuɛl, kuɛl kök aa la dhëëŋden ë röt aya.

⁴² Abī ciət ë kënë tē le Nhialic kəc cī thou jət bik pīr. Të cī guöp thiök ka dhiäth bī ya tiöp, ku tē jət ye, ka cīi ben thou ku cīi ben dhiäth.

⁴³ Të cī guöp thiök, ka cī riääk ku cīn dhëëŋ ku riɛl. Të jət Nhialic ye, ka bī dhëŋ ku ril.

⁴⁴ Të cī ye thiök, ke ye guöp pinynhom tən, tē jət ye, ka bī ya guöp ye Wëi Nhialic gäm pīr. Cīt lən tō guöp pinynhom thīn, guöp pan Nhialic atō thīn aya.

⁴⁵ Rin aci gõt athör theer wël Nhialic yic ëlä, “Raan tuen Adam ëci cak ku bi pîr, ku Adam ciëen ë pîr wëi gam.”

⁴⁶ Acie guöp pan Nhialic yen kəŋ bën ë guöp pinynhom.

⁴⁷ Adam tuen ë cak ë tiöp, ku Adam dëëtë ë bö nhial.

⁴⁸ Kəc pinynhom aa thöŋ kek raan wäär cak tiöp, ku kəc ë kəc nhial aa thöŋ kek raan bö nhial.

⁴⁹ Ëmën yok aa thöŋ kek raan ci looi ë tiöp, ku aköldä yok aabi thöŋ kek raan bö nhial.

⁵⁰ Miëthakäi ci gam, awiëc bäk ŋic lön gupkuan la yiic adiöŋ ku riem aabi riääk piiny ran yic. Aacii röt bi mat ë bäany Nhialic yic, bäany rëer thîn akölrïëc.

⁵¹ Wek aa ba lëk kë cäk ŋic theer ku bäk deet yic ëmën. Acie yo ëbën yok bi thou, yook ëbën yok aabi yiëk guöp ë yam.

⁵² Aabi rot looi kaam thîn koor ë path. Të piŋ këcît kaŋ yic aköldä thöök piny, Nhialic aabi kəc ci thou jət bik pîr. Yok aabi waar ëbën buk cii ben thou.

⁵³ Gupkuan ci thou ku riëkkë ë ran yic, aabi waar gup cie thou, gup cie riääk ran yic. Ku yok kəc pîr yok aabi gäm gup cie thou.

⁵⁴ Të le kënë rot looi, gupkuan ë thou ku riëkkë aabi waar bik cii ben aa thou, ke wël Nhialic ci gõt theer aabi kenhïim jäl tiëŋ,

“Riel ë thou acii liu, thou aci göök papot!”

⁵⁵ “Yin thou, rieldu ako? Yin thou, rieldun yin yo göök ë yin kəc nök ako?”

⁵⁶ Thou ee rielden yen kɔc nɔk yök tēnē adumuššm, ku adumuššm ee rielde yök tēnē löŋ.

⁵⁷ Yök aa dhil Nhialic leec, rin cī yen ɣo cɔl ayök riël ye yök adumuššm ku thuɔɔu tiaam, rin kē cī Bānyda Jethu Krītho looi.

⁵⁸ Kēya, miēthakāi cī gam, muškkē gamdun apath guššmkē. Yakē luui akōlakōl rin Bēny, rin aŋiɛckē acīn kuat luɔi yakē looi rin Bēny bī nhom kaŋ dɛɛr piny ē path.

16

Wēëu ye juaar rin kɔc cī gam Judia

¹ Awiēc ba jam rin wēëu wiäckē bāk ke juaar rin bī wek kɔc cī gam Judia kony. Wek aa dhil kē ca lēk akuut kɔc cī gam Galatia looi.

² Nɛk ē kamkun adhil wēëu atššou tēcīt tēn akuēnden bī lēu akōl Nhialic thok ēbēn, rin bī ciēn wēëu ben kuššt yiic akōl bī ɣen bēn.

³ Na la bēn ke ɣen abā athöör gām kɔckun cāk kuany, ku lēk kɔc Jeruthalem lɔn kɔckä aa kɔc ɣēth wēëu cīk juaar tēnē we.

⁴ Na pɛth tēnē ɣa ba la Jeruthalem, ke kek aabī cath ke ɣa.

Tē cī Paulo guiēr kēnyde

⁵ ɣen abī jāl bēn tēnē we tē cī ɣen kaŋ tēek Mathedonia, rin aca guiir ba tēek thīn.

⁶ Aya yök ɣen abī lōk ɣa la rēer kek we, tēdē ɣen abī rut thöl, ku wek aa bā kuony la kēnydiē yic kuat tē le ɣen thīn.

⁷ Acä wïc ba we tñj ë path ëmën ku bar tuenj. Aya ñjõth ciët ya bñ rëer apëi kek we tã pël Bëny ye bñ rot looi.

⁸ Yën abñ rëer Epethuth ë tën yet aköl Yan Ayup cñn yic luou,

⁹ rin yën ala kë luou ke dñt tën apëi, cök alon cñi kóc juëc kë luou wïc.

¹⁰ Na bõ Timothñ, ke nyuõthkë ye lon acñn kë bñ ye col ariõc tã rëer yen kek we, rin alui rin Bëny cimën luui yën rin Bëny aya.

¹¹ Acñn raan ë kamkun yõñ Timothñ guõp. Kuonykë bñ dhõlde tëek apath bñ dhuk tënë ya ke puol guõp, rin anjãath bñ dhuk kek miõthakäi ci gam luui yök ke ë tøk.

¹² Ëmën, rin wãmãath Apolo, aca ya yõk bñ la tënë we kek miõthakäi kök ci gam. Ku acñi wïc bñ la tënë we ëmën, anot bñ la tã lëu yen rot.

Wël ciëen

¹³ Tiëerkë nhñim, kãäckë ë cök gamdun yic, duõkkë riõc, riëlkë puõth.

¹⁴ Wek aa dhil këriëc ëbën looi kek nhiër wepuõth.

¹⁵ Wek aa ñic Ithipanath kek kacke, kek aa kóc ke kõñ wët Nhialic gam pandun Akaya ku yekë luui apëi rin kóc ë Nhialic. Wek aa lãn, miõthakäi,

¹⁶ bäk kóc cit kãkkä theek ku raan dët rot mät thñn bñ luui kek ke.

¹⁷ Yën amit puõu rin ci Ithipanath ku Portunato ku Akaikuth bën, keek aaci bën luui nyiëndun wãär liiu wek.

18 Rin aacä ben cök pušu ku we aya. Dhielkë wët ye kockä lueel piņ.

Muöth ciëen

19 Akuut kəc cï gam wun Athia aa we tuöc miäthden, Akuila ku Prithkila ku akuut kəc cï gam mat panden, aa we tuöc miäthden apɛi rin Bëny.

20 Miëthakäi cï gam tō ë tēn aa we muööth. Miäthkë röt ë kamkun muöth kəc cï gam.

21 Ee ɣen Paulo ɣen agät ë muöth kënë ë ciɛɛndië.

22 Kuat raan cïi Bëny nhia abī kërac yök. Bányda, bäär!

23 Bī dhëeņ Bányda Jethu rëer ke we.

24 Nhiërdië arëër kek we ëbën rin Jethu Kritho.

Lëk yam
New Testament in Dinka, Southwestern (SU:dik:Dinka,
Southwestern)

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Dinka, Southwestern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Dinka, Southwestern

dik

Sudan

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Dinka, Southwestern

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

d94b9d26-33ff-5c4e-819f-5bfe86ac9e55